

Razgovorni jezik za neizvorne govornike hrvatskoga jezika¹

Dok je učenje hrvatskoga standardnog jezika uvjet za uključivanje neizvornih govornika na tržište rada u Republici Hrvatskoj i sudjelovanje u društvenome životu na službenoj razini, učenje razgovornoga jezika omogućuje im uspostavljanje privatnoga života i veza s izvornim govornicima, osobito s govornicima mlađe generacije. S obzirom na to poučavanje standardnoga i razgovornoga jezika integrirano je u nastavu inojezičnoga hrvatskog od najnižega do najvišega stupnja jezične (govorne) kompetencije.

Za razliku od standardnoga jezika razgovorni se jezik više upotrebljava u govornoj komunikaciji i dugo nije bio u žarištu jezičnih istraživanja jer je proglašavan nedovoljno pogodnim za teorijska promišljanja. Ipak, sedamdesetih godina dvadesetoga stoljeća znanstvenici su postali svjesni njegova potencijala za istraživanja jezičnih promjena te su pokrenuta interdisciplinarna istraživanja u području društva, kulture, psihologije, dijalektologije i sl.

U najopćenitijemu smislu razgovorni jezik neformalni je i samo djelomično kodificirani standardni jezik, njegova govorna inačica.

Dalibor Brozović, kao autor najpoznatije i najcitiranije definicije standardnoga jezika, 70-ih godina dvadesetoga stoljeća za razgovorni jezik navodi da se on „sastoji uglavnom od *neknjiških* elemenata standardnoga jezika i supstandardizama te najraširenijih i *najnefolklornijih* osobina iz interdijalekata koje se govore na području toga razgovornoga jezika, a interdijalekt se sastoji od najraširenijih i najneupadljivijih osobina iz mjesnih govora svojega područja, koje su uglavnom uglađene po uzoru na nadređeni razgovorni jezik i onih osobina razgovornog jezika koje nisu izrazito tuđe govorima na području dotičnog interdijalekta” (1967: 2). *Neknjiški* elementi zapravo su elementi govornoga jezika, a *najnefolklornije* čine elementi urbanih, gradskih govora.

* Dinka Pasini viša je lektorica na Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

¹ Ovaj je rad nastao u okviru projekta *Hrvatski mrežni rječnik (Mrežnik) – 2. faza*, koji financira Europska unija – NextGenerationEU. Za iznesene stavove i mišljenja odgovorna je samo autorica te ti stavovi ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Jezik grada Zagreba, u skladu s Brozovićem, ima nekoliko obilježja:

- sadržava supstandardizme (nerazlikovanje *č* i *ć*, *dž* i *đ*; naglasci na posljednjemu slogu, npr. dirigent, kondicional s aoristom glagola biti koji u svim licima glasi *bi*, nerazlikovanje akuzativa *kojega/kakvoga* i *koji/kakav* za živo i neživo te prijedložni (*s* ili *sa*) instrumental sredstva)
- ima elemente dječjega, familijarnoga i omladinskoga govora, šatrovačkih „frajerskih”, profesionalnih i drugih žargona, poslovnoga jezika i sl.
- česte su posuđenice, među kojima ima najviše germanizama
- prepoznaje se utjecaj interdijalekata (mješavine mjesnih govora).

Osim današnjega manjeg broja germanizama, a većega broja anglizama, navedena obilježja vrijede i danas. Strani ih studenti kao neizvorni govornici primjećuju od početka učenja inojezičnoga hrvatskog u Zagrebu nakon što se uključe u program Croaticum na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Stoga nastavnici Croaticuma, osim standardnoga jezika, svjesni važnosti poticanja i jačanja govornoga jezika, svoje studente poučavaju najčešćim oblicima i izrazima razgovornoga jezika u glavnome gradu. S time su usklađeni i svi nastavni materijali, knjige, udžbenici i vježbenice nastavnika na Croaticumu (većina udžbenika nosi naslov *Razgovarajte s nama!*)

Kako bi se neizvornim govornicima olakšalo snalaženje i omogućilo što ranije ovladavanje razgovornim jezikom, odnosno njegovim leksikom, modul za osobe koje uče hrvatski kao ini i drugi jezik *Hrvatskoga mrežnog rječnika – Mrežnika* (<https://rjecnik.hr/mreznik>) navodi razgovorne riječi i njihovu uporabu. Tako se, na primjer, navode sljedeće riječi: *cura* i *dečko*, *cimer* i *cimerica*, *kofer*, *teta*, *bok* (vidi 1. sliku) i *bokić*, *komp*, *faks*. Isto tako, upućuje se na izgovorne inačice *fakultet* i *fakultet* (vidi 2. sliku), *student* i *student* itd. jer neizvorni govornik vrlo brzo nakon dolaska u Zagreb primjećuje zagrebački izgovor stranih riječi s naglaskom na posljednjemu slogu u riječi. Donose se i napomene o tome da se neke riječi razlikuju u standardnome jeziku i u pojedinim dijelovima Hrvatske, pa se npr. u rječničkome članku riječi *bicikl* napominje da se na jugu Hrvatske u razgovoru upotrebljava i riječ *bickla* (vidi 3. sliku).

bok

2 bok usk.

Bok je neformalni pozdrav kojim se pozdravljaju prijatelji i poznanici na dolasku i odlasku.

- *Bok, kako si, što ima novo?*
- *Molim te, pozdravljaj starije susjede s dobar dan, a ne s bok.*
 - Pozdrav *bok* upotrebljava se u Zagrebu i u sjevernoj Hrvatskoj. Mladi u Zagrebu često upotrebljavaju deminutiv pozdrava *bok*, odnosno *bokić*. Katkad se izgovara i piše *bog*, osobito u južnim i istočnim dijelovima Hrvatske.

Citiraj natuknicu:

bok. Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik. Institut za hrvatski jezik. https://rjecnik.hr/mreznik/bok_2-neizvorni/ (pristupljeno 2. studenoga 2024.)

1. slika: Rječnički članak natuknice *bok* u *Mrežnikovu* modulu za osobe koje uče hrvatski kao drugi i strani jezik

fakultet

fakultet im. m. (G fakulteta, D fakultetu, A fakultet, L o fakultetu, I s fakultetom; mn. N fakulteti, G fakulteta, D fakultetima, A fakultete, L o fakultetima, I s fakultetima)

Fakultet je institucija na kojoj se studira.

- *Učim hrvatski jezik na Croaticumu, na Filozofskom fakultetu.*
- *Sa završenim fakultetom imamo veće šanse da nađemo dobar posao.*
- *Neka predavanja na fakultetu su obavezna.*
 - U razgovornom jeziku naglasak je na posljednjem slogu: *fakultet*, osobito na sjeveru Hrvatske. U žargonu mladih često se umjesto riječi *fakultet* upotrebljava riječ *faks*.

Citiraj natuknicu:

fakultet. Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik. Institut za hrvatski jezik. <https://rjecnik.hr/mreznik/fakultet-neizvorni/> (pristupljeno 2. studenoga 2024.)

2. slika: Rječnički članak natuknice *fakultet* u *Mrežnikovu* modulu za osobe koje uče hrvatski kao drugi i strani jezik

bicikl

bicikl ^{im. m.} (G bicikla, D biciklu, A bicikl, L o biciklu, I biciklom; *mn.* N bicikli, G bicikala/bicikla, D biciklima, A bicikle, L o biciklima, I s biciklima)

Bicikl je vozilo na dva kotača koje pokreće čovjek s pomoću pedala.
– S koliko si godina naučio voziti bicikl?

– *Imaš li gradski ili brdski bicikl?*
 – *Bicikli čuvaju naš okoliš.*

• U nekim se krajevima Hrvatske (osobito na jugu) umjesto imenice muškog roda *bicikl* upotrebljava imenica ženskog roda *bicikla*, npr. *Imam novu biciklu.*, ali ona ne pripada standardnom jeziku. U standardnom jeziku ta rečenica glasi *Imam novi bicikl*. U hrvatskom standardnom jeziku nepravilno je uz instrumental riječi *bicikl*, kad se o biciklu govori kao o sredstvu, upotrebljavati prijedlog *s*. Nepravilno je reći npr. *Dovezao se s biciklom.*, a pravilno je *Dovezao se biciklom*.

Citiraj natuknicu:

bicikl. *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik*. Institut za hrvatski jezik. <https://rjecnik.hr/mreznik/bicikl-neizvorni/> (pristupljeno 29. studenoga 2024.)

3. slika: Rječnički članak natuknice *bicikl* u *Mrežnikovu* modulu za osobe koje uče hrvatski kao drugi i strani jezik

Sve to pokazuje da je razgovorni jezik dio suvremenoga poučavanja hrvatskoga kao inoga na Croaticumu u Zagrebu, a taj trend prati i najnoviji i jedini samostalni rječnik hrvatskoga za neizvorne govornike Instituta za hrvatski jezik. Hrvatski standardni jezik na taj se način dopunjuje svojom govornom varijantnom, postaje životniji i dinamičniji te ujedno postaje privlačnijim neizvornim govornicima, stranim državljanima i iseljenicima, osobito mladima, koji počesto planiraju svoj život u Republici Hrvatskoj i žele sudjelovati u službenoj komunikaciji i poslu, ali se i što prije integrirati u hrvatsko društvo i svakodnevni život.